

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 285/2018-19

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. apríla 2018 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Ladislava Orosza a Miroslava Duriša predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED] a [REDACTED], obaja [REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Ondrejom Sochorom, Prof. Sáru 3873/44, Banská Bystrica, ktorou namietajú porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre sp. zn. 7 Co 26/2014 z 29. mája 2015 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 1285/2015 z 30. mája 2016, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] a [REDACTED] odmieta ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 21. júla 2016 doručená sťažnosť [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka“) a [REDACTED],

obaja [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“, spolu ďalej aj „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 7 Co 26/2014 z 29. mája 2015 (ďalej len „napadnuté uznesenie krajského súdu“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Cdo 1285/2015 z 30. mája 2016 (ďalej len „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“).

Zo sťažnosti a z príloh k nej priložených vyplýva, že [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobkyňa“) sa žalobou doručenou Okresnému súdu Topoľčany (ďalej len „okresný súd“) domáhala určenia neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorej predmetom bol prevod spoluvlastníckeho podielu k špecifikovaným nehnuteľnostiam – rodinnému domu a pozemku – zastavaným plochám a nádvoriam zo sťažovateľky ako predávajúcej na sťažovateľa ako kupujúceho. O žalobe rozhodol okresný súd rozsudkom č. k. 6 C 191/2013-110 z 20. novembra 2013 tak, že ju zamietol.

Proti rozsudku okresného súdu podala odvolanie žalobkyňa – proti výroku vo veci samej – a sťažovatelia – proti výroku o trovách konania. O odvolaniach rozhodol krajský súd napadnutým uznesením z 29. mája 2015 tak, že rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Proti uzneseniu krajského súdu podali sťažovatelia dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením z 30. mája 2016 tak, že dovolanie odmietol.

Sťažovatelia namietajú, že krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu podľa § 221 ods. 1 písm. h) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), hoci podľa nich tento zákonný dôvod nebol daný. Namietajú tiež, že krajský súd ako odvolací súd rozhodol bez nariadenia pojednávania. Uvedené skutočnosti sťažovatelia namietali v dovolaní a najvyšší súd tieto námietky „vyhodnotil izolovane a samostatne (avšak nie v ich vzájomnej súvislosti)“.

Podľa sťažovateľov § 221 ods. 1 písm. h) OSP nemožno aplikovať v prípade, „ak nesprávne právne posúdenie veci nie je dôsledkom použitia nesprávneho ustanovenia právneho predpisu, ale dôsledkom nesprávnej interpretácie inak správne použitého ustanovenia právneho predpisu, alebo dôsledkom jeho nesprávnej aplikácie na daný prípad. Odvolací súd nevzniesol žiadnu výhradu vo vzťahu k prípadnému nesprávnemu použitiu ustanovenia právneho predpisu použitého prvostupňovým súdom vo svojom rozhodnutí (ust. § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku, ako aj ust. § 140, § 40a, § 116 a § 117 Občianskeho zákonníka), čo samo o sebe vylučuje možnosť zrušiť rozhodnutie s poukazom na ust. § 221 ods. 1 písm. h) Občianskeho súdneho poriadku – a to bez ohľadu na prípadné nedostatočné zistenie skutkového stavu zo strany prvostupňového súdu. Nakoľko podľa názoru samotného odvolacieho súdu je pre rozhodnutie vo veci samej nevyhnutné doplniť dokazovanie, bolo podľa názoru sťažovateľa povinnosťou odvolacieho súdu buď opakovať na pojednávaní dokazovanie výsluchom účastníkov podľa § 213 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (tak ako uvedenú povinnosť uložil prvostupňovému súdu), alebo na pojednávaní doplniť dokazovanie podľa § 213 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku, a vo veci rozhodnúť podľa ust. § 220 Občianskeho súdneho poriadku (t. j. buď rozhodnutie potvrdiť, ak je vecne správne, alebo ho zmeniť)“. Vzhľadom na to, že neboli splnené podmienky na zrušenie rozsudku okresného súdu, krajský súd mal podľa sťažovateľov nariadiť pojednávanie a mal opakovať, resp. doplniť dokazovanie. Keďže krajský súd takto nepostupoval, odňal tým sťažovateľom možnosť konať pred súdom, čím bol podľa sťažovateľov naplnený dovolací dôvod podľa § 237 ods. 1 písm. f) OSP. Sťažovatelia považujú za arbitrárny právny záver najvyššieho súdu, podľa ktorého „v prípade zrušujúceho uznesenia nie je potrebné nariad'ovať pojednávanie... potreba nariadiť pojednávanie vyplýva zo skutočnosti, že neexistuje zákonný dôvod na zrušenie odvolaním napadnutého rozhodnutia, a keďže v prípade opakovania dokazovania... je povinnosťou súdu nariadiť pojednávanie, mal odvolací súd pojednávanie nariadiť“.

Sťažovatelia poukazujú na nálezy ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 387/2010 a sp. zn. III. ÚS 46/2013, ktoré sa zaoberajú aplikáciou § 221 ods. 1 písm. h) OSP. Uvádzajú, že dôvodom „na zrušenie rozhodnutia podľa tohto ustanovenia je kumulatívne splnenie dvoch podmienok. Prvou podmienkou je nesprávne právne posúdenie veci

spočívajúce iba v tom, že súd prvého stupňa nepoužil správnu právnu normu. Druhou podmienkou je nedostatočné zistenie skutkového stavu...“. Sťažovatelia v rámci svojej argumentácie tiež odkazujú na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4 M Cdo 19/2009 a sp. zn. 6 Cdo 180/2013.

Sťažovatelia ďalej argumentujú tým, že krajský súd «*v prejednávacom prípade aplikoval na vec ust. § 140, § 40a, § 116 a § 117 Občianskeho zákonníka, a súčasne z odôvodnenia rozhodnutia nevyplýva, že by v otázke použitia právneho predpisu vytkol prvostupňovému súdu akékoľvek pochybenie. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu však nevyplývajú žiadne právne úvahy vo vzťahu k principiálnej námietke sťažovateľa, t. j. že v prejednávacom prípade nie je daný naliehavý právny záujem na požadovanom určení.*

... uplatnenie ust. § 221 ods. 1 písm. h) Občianskeho súdneho poriadku neprichádza do úvahy, ak nesprávne právne posúdenie veci nie je dôsledkom použitia nesprávneho ustanovenia právneho predpisu, ale dôsledkom nesprávnej interpretácie inak správne použitého ustanovenia právneho predpisu, alebo dôsledkom jeho nesprávnej aplikácie na daný prípad. Odvolací súd nevzniesol žiadnu výhradu vo vzťahu k prípadnému nesprávnemu použitiu ustanovenia právneho predpisu použitého prvostupňovým súdom vo svojom rozhodnutí (ust. § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku, ako aj ust. § 140, § 40a, § 116 a § 117 Občianskeho zákonníka), čo samo o sebe vylučuje možnosť zrušiť rozhodnutie s poukazom na ust. § 221 ods. 1 písm. h) Občianskeho súdneho poriadku – a to bez ohľadu na prípadné nedostatočné zistenie skutkového stavu zo strany prvostupňového súdu. Nakoľko podľa názoru samotného odvolacieho súdu je pre rozhodnutie vo veci samej nevyhnutné doplniť dokazovanie, bolo podľa názoru sťažovateľa povinnosťou odvolacieho súdu buď opakovať na pojednávaní dokazovanie výsluchom účastníkov podľa § 213 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (tak, ako uvedenú povinnosť uložil prvostupňovému súdu), alebo na pojednávaní doplniť dokazovanie podľa § 213 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku, a vo veci rozhodnúť podľa ust. § 220 Občianskeho súdneho poriadku (t. j. buď rozhodnutie potvrdiť, ak je vecne správne, alebo ho zmeniť).

... Podľa názoru sťažovateľa tak zrušenie rozhodnutia prvostupňového súdu rozhodnutím odvolacieho súdu bez naplnenia zákonného dôvodu [§ 221 ods. 1 písm. h)

OSP] a bez náležitého odôvodnenia splnenia podmienok na takýto postup vykazuje znaky svojvoľného a arbitrárneho rozhodnutia, ktoré má za následok odňatie možnosti sťažovateľa konať pred odvolacím súdom...

... Z odôvodnenia uznesenia odvolacieho súdu (str. 5 a 6) vyplýva, že „odvolací súd dospel k záveru, že napadnutý rozsudok nie je možné ani potvrdiť ani zmeniť, preto ho podľa ust. § 221 ods. 1 písm. h) OSP zrušil a vec vrátil súdu na ďalšie konanie. Súd prvého stupňa vychádzal zo skutkových záverov, nemajúcich oporu vo vykonanom dokazovaní“. Žiadne ďalšie právne úvahy a názory odvolacieho súdu vo vzťahu k splneniu podmienok na zrušenie prvostupňového rozsudku postupom podľa § 221 ods. 1 písm. h) Občianskeho súdneho poriadku, z uznesenia odvolacieho súdu, nevyplývajú.».

Sťažovatelia na základe uvedených skutočností navrhujú, aby ústavný súd nálezom rozhodol tak, že vysloví porušenie ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu z 29. mája 2015 a napadnutým uznesením najvyššieho súdu z 30. mája 2016, napadnuté rozhodnutia zruší a veci vráti krajskému súdu alternatívne najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie. Sťažovatelia si zároveň uplatnili úhradu trov konania.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom

súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti ide vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať taký návrh, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený posudzovať právne názory všeobecného súdu a preskúmať ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne.

O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Integrálnou súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 60/04). Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (III. ÚS 209/04).

Aj Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre zdôrazňuje, že čl. 6 ods. 1 dohovoru zaväzuje súdy odôvodniť svoje rozhodnutia, ale nemožno ho chápať tak, že vyžaduje, aby na každý argument strany bola daná podrobná odpoveď. Rozsah tejto povinnosti sa môže meniť podľa povahy rozhodnutia. Otázku, či súd splnil svoju povinnosť odôvodniť rozhodnutie vyplývajúcu z čl. 6 ods. 1 dohovoru, možno posúdiť len so zreteľom na okolnosti daného prípadu. Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva teda nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. 12. 1994, séria A, č. 303-A, s. 12, bod 29; Hiro Balani c. Španielsko z 9. 12. 1994, séria A, č. 303-B; Georgiadis c. Grécko z 29. 5. 1997; Higgins c. Francúzsko z 19. 2. 1998).

II.1 K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu z 29. mája 2015

Krajský súd napadnutým uznesením z 29. mája 2015 zrušil rozsudok okresného súdu z 20. novembra 2013 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Krajský súd poukázal na odôvodnenie rozsudku okresného súdu, na odvolanie žalobkyne, na vyjadrenie sťažovateľov a následne uviedol:

«Súd prvého stupňa vychádzal zo skutkových záverov, nemajúcich oporu vo vykonanom dokazovaní. Právny záver prvostupňového súdu o prevode spoluvlastníckeho podielu medzi žalovanými v 1/ a 2/ rade, že išlo o prevod medzi „blízkymi osobami“ v zmysle ust. § 116 OZ vychádza zo skutkových záverov, ktoré nemajú oporu vo vykonanom dokazovaní a potom je nesprávny aj jeho právny záver o nedôvodnosti žaloby o neplatnosť kúpnej zmluvy pre porušenie predkupného práva žalovanou v 1/ rade ako podielovou spoluvlastníčkou podľa § 140 OZ.

Predmetom konania je žaloba žalobkyni ako podielovej spoluvlastníčky voči žalovaným v 1/ a 2/ rade, ktorou sa domáhala relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy uzatvorenej dňa 17. 9. 2012 medzi žalovanou v 1/ rade ako predávajúcou a žalovaným v 2/ rade ako kupujúcim. Návrh odôvodňovala tým, že je podielovou spoluvlastníčkou v podiele 1/2 nehnuteľností v kat. úz. [REDAKOVANÉ] (bližšie špecifikované v žalobe) v súčasnosti zapísaných na Správe katastra v Topoľčanoch na LV č. [REDAKOVANÉ] a druhým podielovým spoluvlastníkom týchto nehnuteľností v podiele 1/2 je žalovaný v 2/ rade. Tento žalovaný nadobudol spoluvlastnícky podiel kúpnu zmluvou uzatvorenou dňa 17. 9. 2012 so žalovanou v 1/ rade ako predávajúcou. Žalovaní sú bývalí manželia a žalovaná v 1/ rade bez toho, aby svoj spoluvlastnícky podiel najskôr ponúkla žalobkyni, ktorá má predkupné právo, previedla ho na svojho bývalého manžela – žalovaného v 2/ rade. Pretože žalovaní v 1/ a 2/ rade nie sú blízke osoby v zmysle ust. § 116 OZ, žalovaná v 1/ rade nedodržala predkupné právo žalobkyne, ktorá má záujem na kúpe spoluvlastníckeho podielu žalovanej 1/ rade a preto sa domáha neplatnosti tejto kúpnej zmluvy.

Súd prvého stupňa zistený skutkový stav posúdil tak, že podľa § 40a Občianskeho zákonníka sa žalobkyňa dovolala relatívnej neplatného právneho úkonu v žalobe na začatie

konania po tom, čo žaloba bola doručená žalovaným, kedy nastali účinky dovolania sa relatívnej neplatnosti. Súd ďalej skúmal dôvody neplatnosti uvedené v § 140 Obč. zákonníka, t. j. či žalovaná v 1/ rade ako podielová spoluvlastníčka pri prevode svojho spoluvlastníckeho podielu na žalovaného v 2/ rade dodržala predkupné právo žalobkyne. Súd prvého stupňa dospel k záveru, že žalovaná v 1/ rade neporušila predkupné právo žalobkyne, lebo žalovaní v 1/ a 2/ rade sú osobami blízkymi (v zmysle ust. § 116 OZ), a preto žalobu zamietol.

Odvolaací súd viazaný dôvodmi a rozsahom odvolania žalobkyne (§ 212 ods. 1 OSP) preskúmal napadnutý rozsudok a dospel k záveru, že súd prvého stupňa vychádzal zo skutkových záverov, nemajúcich oporu vo vykonanom dokazovaní. Právny záver prvostupňového súdu o tom, že žalovaní v 1/ a 2/ rade sú „blízkymi osobami“ v zmysle ust. § 116 OZ vychádza zo skutkových záverov, ktoré nemajú oporu vo vykonanom dokazovaní a potom je predčasný aj právny záver súdu prvého stupňa o dodržaní podmienok ust. § 140 OZ žalovanou v 1/ rade pri prevode jej spoluvlastníckeho podielu na žalovaného v 2/ rade.

Súd prvého stupňa pri posúdení otázky či v čase uzatvorenia kúpnej zmluvy boli žalovaní v 1/ a 2/ rade ako bývalí (rozvedení) manželia „blízkymi osobami“ (podľa ust. § 116 OZ) vychádzal len z výpovedí účastníkov a dvoch svedkov (deti žalovaných), ktorí zhodne tvrdili, že po rozvode manželstva žalovaných zostali bývať v jednom byte a vedú spoločnú domácnosť, ich vzťahy sa zlepšili natoľko, že obnovili spolužitie a ich vzťah zodpovedá vzťahu druha a družky.

Podľa § 140 OZ ak sa spoluvlastnícky podiel prevádza, majú spoluvlastníci predkupné právo, ibaže ide o prevod blízkej osobe (§ 116, 117). Ak sa spoluvlastníci nedohodnú o výkone predkupného práva, majú právo vykúpiť podiel pomerne podľa veľkosti podielov.

Podľa § 40a OZ, ak ide o dôvod neplatnosti právneho úkonu podľa ustanovení § 49a, 140, § 145 ods. 1, § 479, § 589, § 701 ods. 1 a § 741b ods. 2, považuje sa právny úkon za platný, pokiaľ sa ten, kto je takým úkonom dotknutý, neplatnosti právneho úkonu nedovolá. Neplatnosti sa nemôže dovolávať ten, kto ju sám spôsobil. To isté platí, ak právny úkon nebol urobený vo forme, ktorú vyžaduje dohoda účastníkov (§ 40). Ak je právny úkon v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom o cenách, je neplatný iba v rozsahu,

v ktorom odporuje tomuto predpisu, ak sa ten, kto je takým úkonom dotknutý, neplatnosti dovoľá.

Podľa § 116 OZ, blízkou osobou je príbuzný v priamom rade, súrodenec a manžel; iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom sa pokladajú za osoby sebe navzájom blízke, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pociťovala ako vlastnú ujmu.

Z citovaných zákonných ustanovení vyplýva, že podstatnou otázkou v tejto veci bolo posúdenie toho, či žalovaní v 1/ a 2/ rade ako bývalí (rozvedení) manželia môžu byť osobami blízkymi v pomere obdobnom pomeru rodinnému a ak by ujmu, ktorú utrpel jeden z nich, druhý pociťoval ako ujmu vlastnú.

Ujmu, ktorú utrpí jedna osoba, pociťuje druhá osoba dôvodne ako ujmu vlastnú nielen preto, že sú (navzájom) v pomere rodinnom alebo obdobnom, ale vždy len vtedy, ak je ich vzájomný vzťah hlavne po stránke citovej natoľko intenzívny, že každý z nich považuje za „svoju“ (osobne sa ho to dotýka) každú ujmu, ktorá by sa prihodila tomu druhému; pri splnení tejto podmienky majú iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom postavenie osôb navzájom blízkych bez ohľadu na to, či žijú v spoločnej domácnosti. Či o splnenie tejto podmienky v konkrétnom prípade ide, súd posudzuje podľa okolností konkrétneho prípadu (porovnaj právny názor vyslovený v rozsudku NS ČR zo dňa 20. 3. 2013 sp. zn. 21 Cdo 2346/2011, v uznesení NS ČR z 30. 3. 2010 sp. zn. 22 Cdo 2789/2008, alebo rozsudok zo dňa 29. 1. 2013 sp. zn. 21 Cdo 808/2012).

V prejednávanej veci sa súd prvého stupňa touto okolnosťou dostatočne nezaoberal pretože svoj záver o tom, že žalovaní v 1/ a 2/ rade sú osobami blízkymi, oprel len o zistenie, že žijú v spoločnej domácnosti, čo samo osebe nie je určujúce. V prípade že ide o bývalých manželov, ako je to aj v tejto veci, je nevyhnutné zaoberať sa okolnosťami vzájomných vzťahov v širšom rozsahu ako je len bývanie v jednom byte. Predovšetkým bolo potrebné pripojiť a oboznámiť sa s rozvodovým spisom, so spisom týkajúcim sa určenia výživného na rozvedenú manželku (tvrdenie žalovaného na č. l. 82), podrobnejšie vypočítať účastníkov na okolnosti ich vzájomných vzťahov po rozvode manželstva a v čase uzatvorenia kúpnej zmluvy (prečo zostali bývať v jednom byte, aké boli majetkové pomery každého z nich, či žalovaná v 1/ rade aj po rozvode udržiavala, čo bolo dôvodom, že žalovaní práve v roku 2012 uzavreli kúpnu zmluvu, kto si prenajal byt a uhrádzal jeho náklady a či stále trvá nájom tohto bytu a kto ho užíva, kedy volal žalovaný v 2/ rade do bytu políciu a z akého

dôvodu). Záver súdu prvého stupňa, že medzi žalovanými v 1/ a 2/ rade ide o osoby blízke v zmysle ust. § 116 OZ nemá oporu vo vykonanom dokazovaní, ktoré bude potrebné v naznačenom smere doplniť a následne opätovne vo veci rozhodnúť vrátane rozhodnutia o náhrade trov konania.»

Podľa § 221 ods. 1 písm. h) OSP súd rozhodnutie zruší, len ak súd prvého stupňa nesprávne vec právne posúdil tým, že nepoužil správne ustanovenie právneho predpisu a nedostatočne zistil skutkový stav.

Pod nepoužitím správnej právnej normy treba rozumieť tri možnosti. Jednou je, ak súd aplikoval na daný právny vzťah úplne inú právnu normu, ako mal (napr. na obchodnoprávny vzťah aplikoval Občiansky zákonník, hoci mal aplikovať Obchodný zákonník). Druhou možnosťou je, ak na daný právny vzťah aplikoval správnu právnu normu, no súčasne aplikoval nesprávne ešte aj ďalšiu právnu normu (napr. na obchodnoprávny vzťah aplikoval Obchodný zákonník aj Občiansky zákonník, hoci mal aplikovať len Obchodný zákonník). A napokon treťou možnosťou je, ak na daný právny vzťah aplikoval síce správnu právnu normu, ale okrem nej mal aplikovať ešte aj ďalšiu, ale tú už neaplikoval (napr. na obchodnoprávny vzťah správne aplikoval Obchodný zákonník, ale mal aplikovať aj Občiansky zákonník a ten už neaplikoval).

Nedostatočné zistenie skutkového stavu môže mať dve rôzne príčiny. Jednou je, že súd prvého stupňa nevykonal navrhnuté dôkazné prostriedky potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností [§ 205 ods. 2 písm. c)]. Druhou je skutočnosť, že doteraz zistený skutkový stav neobstojí, pretože sú tu ďalšie skutočnosti alebo iné dôkazné prostriedky, ktoré doteraz neboli uplatnené (§ 205a).“ (Števček, M., Ficová, S. a kol. Občiansky súdny poriadok. I. diel. Komentár. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2012, citované podľa www.beck-online.cz, stav k 23. 4. 2018).

Vychádzajúc z uvedeného neobstojí námietka sťažovateľov, že nebol daný dôvod podľa § 221 ods. 1 písm. h) OSP na zrušenie rozsudku okresného súdu, keďže nesprávne právne posúdenie okresného súdu nemalo spočívať v použití nesprávneho ustanovenia

právneho predpisu. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu síce vyplýva, že krajský súd nespochybnil aplikáciu § 40a a § 140 Občianskeho zákonníka, je však tiež zrejmé, že spochybnil aplikáciu § 116 Občianskeho zákonníka, t. j. že sa malo upustiť od uplatnenia predkupného práva žalobkyne z dôvodu, že v prejednáwanej veci išlo o prevod medzi blízkymi osobami podľa § 116 Občianskeho zákonníka. Z argumentácie krajského súdu vyplýva, že na základe vykonaného dokazovania nie je zrejmé, či § 116 Občianskeho zákonníka bolo potrebné aplikovať. V závislosti od ďalšieho dokazovania by takto bolo možné dospieť aj k záveru, že aplikácia tohto ustanovenia, t. j. § 116 Občianskeho zákonníka vôbec v predmetnej veci neprichádza do úvahy. Z tohto pohľadu vyplýva, že nesprávne právne posúdenie veci okresným súdom malo spočívať v aplikácii nesprávneho ustanovenia § 116 Občianskeho zákonníka, keďže je potrebné doplniť dokazovanie, aby bolo možné urobiť záver o možnej aplikácii uvedeného ustanovenia. Záver o aplikácii § 116 Občianskeho zákonníka bol takto na základe zisteného skutkového stavu nepreskúmateľný, t. j. nebolo možné posúdiť, či okresný súd pri aplikácii § 116 Občianskeho zákonníka aplikoval správne ustanovenie právneho predpisu. Z argumentácie krajského súdu v napadnutom uznesení takto dostatočne vyplýva záver, z akých dôvodov krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu a na akom skutkovom a právnom základe dospel k záveru o existencii dôvodu podľa § 221 ods. 1 písm. h) OSP na zrušenie rozsudku okresného súdu. Právny záver krajského súdu ústavný súd nepovažuje za arbitrárny a ani zjavne neodôvodnený, preto je ústavne udržateľný.

Neobstojí ani námietka sťažovateľov, podľa ktorej krajský súd sa nezaoberal existenciou naliehavého právneho záujmu žalobkyne na určení neplatnosti kúpnej zmluvy podľa § 80 písm. c) OSP. Rozsudok okresného súdu vo veci samej napadla odvolaním žalobkyňa, ktorá existenciu naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení nijako nespochybnovala. Vzhľadom na to, že krajský súd ako odvolací súd je rozsahom a dôvodmi odvolania viazaný (§ 212 ods. 1 OSP), nebol takto dôvod, aby sa zaoberal otázkou naliehavého právneho záujmu žalobkyne. Sťažovatelia rozsudok okresného súdu napadli odvolaním smerujúcim proti výroku o trovách konania, preto ani z tohto hľadiska skúmanie podmienky podľa § 80 písm. c) OSP neprichádzalo do úvahy.

Uvedené skutočnosti zakladajú dôvod na odmietnutie sťažnosti sťažovateľov z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

Na tomto základe ústavný súd pri predbežnom prerokovaní odmietol sťažnosť sťažovateľov v tejto časti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

II.2 K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu z 30. mája 2016

Vychádzajúc z obsahu sťažnosti sa ústavný súd v rámci predbežného prerokovania sústredil na posúdenie, či sa najvyšší súd ústavne akceptovateľným spôsobom vysporiadal s dovolacími námietkami sťažovateľov, ktorými odôvodňovali prípustnosť dovolania, sledujúc pritom skutočnosť, či nemožno sťažnosť v tejto časti považovať za zjavne neopodstatnenú.

V súvislosti s preskúvaním napadnutého uznesenia najvyššieho súdu ústavný súd poukazuje v prvom rade na svoju ustálenú judikatúru, v ktorej opakovane zdôrazňuje, že otázka posúdenia, či sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí v zásade do výlučnej právomoci najvyššieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu. Otázka posúdenia prípustnosti dovolania je otázkou zákonnosti a jej riešenie samo osebe nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľov (napr. II. ÚS 324/2010).

Najvyšší súd v napadnutom uznesení skúmal prípustnosť dovolania sťažovateľov a dospel k záveru, že dovolanie nie je prípustné zo žiadneho z dôvodov podľa § 239 ods. 1 a 2 OSP. Následne – vychádzajúc z dovolacej argumentácie sťažovateľov – skúmal existenciu vady podľa § 237 ods. 1 písm. f) OSP a uviedol:

«Dovolatelia odňatie možnosti pred súdom konať spájali s tým, že odvolací súd vo veci nenariadil pojednávanie, hoci odvolací dôvod zrušenia a vrátenia veci súdu prvého

stupňa vyvodzoval z § 221 ods. 1 písm. h/ O. s. p., t. j., že skutkové zistenia nemajú oporu vo vykonanom dokazovaní. Podľa ich názoru bolo povinnosťou odvolacieho súdu dokazovanie opakovať (§ 213 ods. 3 O. s. p.) a za tým účelom nariadiť pojednávanie (§ 214 ods. 1 O. s. p.).

Ak odvolací súd zruší rozhodnutie súdu prvého stupňa podľa § 221 ods. 1 O. s. p. a vec mu vráti na ďalšie konanie, napriek tomu, že pre to neboli dané procesné predpoklady a namieste bolo iné rozhodnutie odvolacieho súdu (§ 219 O. s. p. alebo § 220 O. s. p.), ide o nesprávne rozhodnutie. Takéto nesprávne rozhodnutie ale nemožno stotožňovať s procesnou vadou konania odnímajúcou účastníkovi možnosť realizovať jemu patriace procesné oprávnenia v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p. Toto ustanovenie totiž dáva odňatie možnosti konať pred súdom výslovne do súvislosti iba s faktickou procesnou činnosťou súdu (procedúrou prejednávania veci), nie s jeho rozhodovaním. Navyše, po vrátení veci na ďalšie konanie súd pokračuje v prejednávaní veci a účastníkom konania zostávajú zachované ich procesné oprávnenia. Otázka dopadov takéhoto nesprávneho rozhodnutia na rýchlosť a hospodárnosť konania je z pohľadu § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p. irelevantná.

Podľa § 213 ods. 1 O. s. p. je odvolací súd viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil súd prvého stupňa s výnimkami ustanovenými v odsekoch 2 až 7 O. s. p. V zmysle § 213 ods. 3 O. s. p. vtedy, keď má odvolací súd za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu opakuje sám.

Pri posudzovaní opodstatnenosti tejto námietky treba mať na zreteli, že (iba vtedy) ak sa odvolací súd chce odchýliť od skutkových zistení súdu prvého stupňa na základe bezprostredne pred ním vykonaných dôkazov, musí dokazovanie sám zopakovať a zadovážiť si tak rovnocenný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O. s. p. Pokiaľ tak nepostupuje, koná procesne nesprávne.

Nemožno však prehliadnuť, že ak (prípadne) odvolací súd porušil ustanovenie § 213 ods. 3 O. s. p., nezakladá to procesnú vadu konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu považuje tento procesne nesprávny postup odvolacieho súdu (len) za tzv. inú procesnú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O. s. p., ktorá ale prípustnosť dovolania nezakladá (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 190/2008, 3 Cdo 258/2012 a 3 Cdo 288/2014).

Najvyšší súd v nadväznosti na vyššie uvedené konštatuje, že ak (prípadne) v konaní pred odvolacím súdom došlo k tejto procesnej vade, dovolateľmi vytykaná procesná nesprávnosť nezakladá prípustnosť ich dovolania.

Z obsahu spisu vyplýva, že odvolací súd o odvolaní žalobkyne a žalovaných 1/ a 2/ rozhodoval bez nariadenia odvolacieho pojednávania. Vychádzal pritom z ustanovenia § 214 ods. 2 O. s. p. (v znení účinnom v čase jeho rozhodovania) majúc za to, že v tomto prípade nebola splnená žiadna z podmienok § 214 ods. 1 O. s. p., za splnenia ktorých by bolo treba odvolacie pojednávania nariadiť...

Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že dovolaním žalovaných 1/ a 2/ je napadnuté zrušujúce uznesenie a preto odvolací súd postupoval v súlade so zákonom, pokiaľ prejednal odvolanie proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa i bez nariadenia odvolacieho pojednávania. Postup odvolacieho súdu nemal za následok odňatie možnosti žalovaných 1/ a 2/ konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p.

K námietke nepreskúmateľnosti (t. j. nedostatku v odôvodnení) rozhodnutia súdu nižšieho stupňa, ktorou žalovaní 1/ a 2/ odôvodnili prípustnosť svojho dovolania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p., dovolací súd odkazuje na stanovisko, ktoré prijalo občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu 3. decembra 2015 a je publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, ktorého právna veta znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku...“

S poukazom na citované stanovisko je vada nepreskúmateľnosti rozhodnutia namietaná dovolateľmi považovaná za tzv. inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O. s. p., ktorá ako už bolo vyššie uvedené je relevantným dovolacím dôvodom avšak prípustnosť dovolania nezakladá.

Len v mimoriadnych a ojedinelých prípadoch môže nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu zakladať vadu v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p., a to napríklad vtedy, ak rozhodnutie napadnuté opravným prostriedkom ako celok neobsahuje vôbec žiadne odôvodnenie, prípadne vtedy, ak odôvodnenie napadnutého rozhodnutia má také zásadné

nedostatky, ktoré sa svojou povahou, intenzitou, významom a právnymi následkami blížia k „justičnému omylu“. Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva totiž princíp právnej istoty môže ustúpiť iba výnimočne, a to za účelom zaistenia opravy základných väd alebo justičných omylov (pozri Ryabikh proti Rusku, rozsudok z roku 2003) a napravenia „väd najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“, ale nie z dôvodu právnej čistoty (pozri Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009). Dovolací súd však nezistil, že by o takýto prípad v prejednávanej veci išlo; odôvodnenie napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu obsahuje vysvetlenie dôvodov, na ktorých odvolací súd založil svoje rozhodnutie.»

K ďalšej dovolacej argumentácii sťažovateľov najvyšší súd uviedol:

„Dovolanie je žalovanými 1/ a 2/ odôvodnené tiež existenciou inej vady, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O. s. p.), ako aj nesprávnym právnym posúdením veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p.).

Inou vadou konania (§ 241 ods. 2 písm. b/ O. s. p.), na ktorú musí dovolací súd prihliadnúť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná, je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 ods. 1 O. s. p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. Vada tejto povahy je síce relevantným dovolacím dôvodom, ktorý možno uplatniť v procesne prípustnom dovolaní, sama osebe (i keby k nej skutočne došlo) ale prípustnosť dovolania nezakladá. Či už teda konanie, v ktorom bolo vydané napadnuté rozhodnutie, bolo alebo nebolo postihnuté procesnou vadou v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O. s. p. (pozn.: dovolací súd napadnuté rozhodnutie z tohto aspektu neposudzoval), nejde o dôvod, ktorý by zakladal prípustnosť dovolania.

Obdobne tieto závery platia pre nesprávne právne posúdenie veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych

skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Nesprávne právne posúdenie vecí súdmi nižších stupňov je relevantný dovolací dôvod, ktorým možno odôvodniť procesne prípustné dovolanie (viď § 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p.), samo (prípadne) nesprávne právne posúdenie vecí súdmi nižších stupňov ale nezakladá prípustnosť dovolania (viď tiež R 54/2012 a viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 6 Cdo 41/2011, 7 Cdo 26/2010 a 8 ECdo 170/2014). Nejde totiž o vadu konania uvedenú v § 237 ods. 1 O. s. p., ani znak (atribút, stránku) rozhodnutia, ktorý by bol uvedený v § 239 O. s. p. ako zakladajúci prípustnosť dovolania.“

Vychádzajúc z citovaného ústavný súd zastáva názor, že najvyšší súd sa v napadnutom uznesení ústavne konformným spôsobom zaoberal kľúčovými dovolacími námietkami, ktoré sťažovatelia uplatnili vo svojom dovolaní smerujúcom proti napadnutému uzneseniu krajského súdu, pričom právne závery, ktoré k nim zaujal, sú primeraným spôsobom odôvodnené a zodpovedajú obsahu a zmyslu právnych noriem, ktoré najvyšší súd pri rozhodovaní o dovolaní aplikoval. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je preto podľa názoru ústavného súdu z ústavného hľadiska akceptovateľné a udržateľné a nesignalizuje takú príčinnú súvislosť medzi ním a sťažovateľmi označenými právami, ktorá by zakladala reálnu možnosť vysloviť ich porušenie po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie.

Ústavný súd poukazuje na to, že súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je povinnosť súdu akceptovať dôvody prípustnosti opravného prostriedku uvádzané sťažovateľom, v dôsledku čoho ich „nerešpektovanie“ súdom ani nemožno bez ďalšieho považovať za porušenie označeného základného práva podľa ústavy a práva podľa dohovoru. V inom prípade by totiž súdy stratili možnosť posúdiť, či zákonné dôvody prípustnosti alebo neprípustnosti podaného dovolania boli vôbec naplnené. Takýto postup a rozhodnutie dovolacieho súdu Občiansky súdny poriadok výslovne umožňuje, preto použitý spôsob v konkrétnych prípadoch nemohol znamenať odoprenie prístupu sťažovateľov k súdnej ochrane v konaní o mimoriadnom opravnom prostriedku.

Na základe uvedeného ústavný súd pri predbežnom prerokovaní dospel k záveru, že medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorých vyslovenia porušenia sa sťažovatelia domáhajú, neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol dospieť k záveru o ich porušení. Ústavný súd preto túto časť sťažnosti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

Po odmietnutí sťažnosti ako celku bolo bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími návrhmi uplatnenými v sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. apríla 2018